

SLUITER, C. P. H. — Einiges über die Entstehung der Korallen in der Javasee und Brantweinsbai und über neue Korallenbildung bei Krakatau. — *Natuurk. Tijdschr. Nederl. Indië*. Deel XLIX 1890.

DOCTERS VAN LEEUWEN, W. M. — Blumen und Insecten auf einer kleinen Insel. — *Annales du Jardin Botanique de Buitenzorg*, vol. XXXVII. 1927.

UMBROVE, J. H. F. — De koraalriffen in de Baai van Batavia — *Wetenschappelijke Mededeelingen No. 7. (Dienst van den Mijnbouw in Nederl. Indië)*. Blz. 1-68. Pl. 1-33. 1928.

Dr J. H. F. UMBROVE.

EEN MERKWAARDIG GEVAL

Op den 7en Maart j.l. in de houtvesterij Tritik (bij Ngandjoek gelegen) op tournee zijnde, werd mijn opmerkzaamheid getrokken door een vijftal djatiboomen, die groote zwarte plekken op de bast vertoonden. Eerlijk gezegd had ik die plekken reeds 24 Februari waargenomen, maar er toen geen verdere aandacht aan geschonken, daar ik ze voor brandplekken, dan wel voor kleimassa's hield, zooals die soms door termieten op de boomen geplakt worden.

Op den 7den Maart beschouwde ik het verschijnsel echter nader, en toen bleek mij, dat die groote zwarte plakaten gevormd werden door ontelbare kevertjes, welke dichtaaneengedrukt en tot 2 à 3 lagen dik op de boomen zaten. Bij nader onderzoek nu, bleken alle natuurlijke spleten, hollen en gaten, zooals men die immer in oude djatiboomen vindt, vol met die kevertjes te zitten; ook zijtakken en enkele bladeren zagen zwart van deze diertjes, zelfs hadden ze zich in de oksels der bladstelen en in de knoppen genesteld.

Het merkwaardigste echter was, dat geen der door de kevertjes ingenomen planten- (in dit geval boom-)deelen, ook maar in het minst sporen van vreterij vertoonde.

Zooals gezegd, zat de groote hoofdmassa der circa 5 mm lange, zwarte kevertjes, dichtaaneengedrongen en enkele lagen dik, doodstil tegen de bast c. q. tegen het hout of anderszins gedrukt, met den kop naar beneden (dat wil zeggen tegen het hout gedrukt). De hoofd-

massa was volkomen inert; slechts over deze massa heen bewogen zich enkele onrustig rondlopende individuen.

Bij nadere beschouwing bleken, behalve de zeker 90 % innemende zwarte kevertjes, nog een gering aantal lichtbruine individuen aanwezig, welke tevens

Fig. 1. Een djatistam met zwarte vlekken. Deze vlekken zijn opeenhooping van kevertjes (Tenebrioniden).

1 à 2 mm groter zijn. Vooral onder de wandelaars bevonden zich verscheidene van deze bruine individuen.

In de spleten en gaten zaten de kevertjes zóó vast op en tegen elkaar, alsof ze er met kracht ingehield waren. Ademde men nochtans een weinig sigarettenrook tegen de schijndoodde massa, dan lieten ze zich terstond bij dozijnen vallen en begonnen dan onmiddellijk met een merkwaardige vivaciteit weer naar boven te klauteren.

Onder de talloze exemplaren kon ik geen enkel geval van paring waarnemen, de hoofdmassa was en bleef, zooals reeds gezegd, volkomen inert.

Enkele individuen bleken een schild of vleugel te missen en op die plaats zag ik in

Fig. 3. Een deel van fig. 2 (links boven) van nog dichterbij.

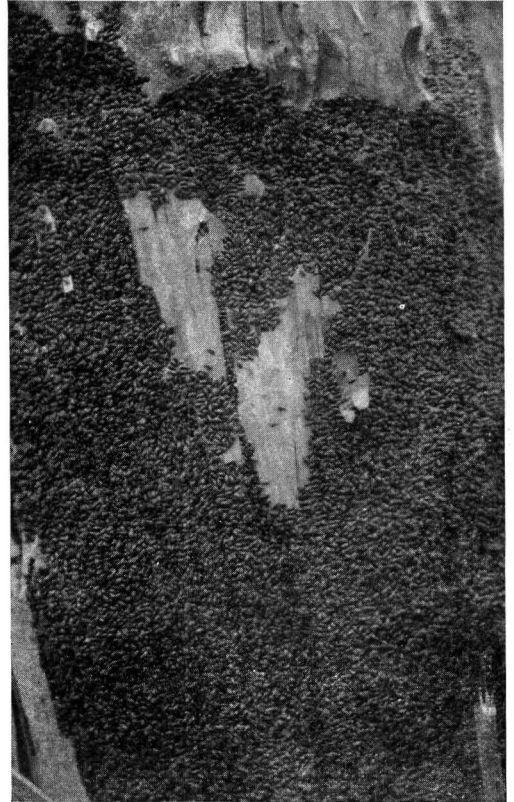

Fig. 2. Eén der vlekken van dichtbij.

dat geval een aantal oranjeroode voorwerpjes zitten, welke mij ongetwijfeld parasieteneieren schijnen te zijn.

Eenige Inlanders beweerden, dat het t o e m o a r e n (arèn-luizen) waren, die soms groote verwoestingen onder de a r è n-palmen teweeg zouden brengen (op wat voor wijze is mij niet duidelijk geworden). Een mijner opzichters beweerde, dat de kevers er reeds minstens 5 weken zaten, en dat in het aspect niet de minste verandering was waar te nemen. Een doode, geheel ontschorste boom scheen de voorkeur te genieten en zat van onder tot boven vol. Daarnaast bleken vier levende boomen met dichte plakaten bezet.

Nemen we een aantal van 7 individuen per cm^2 aan, dan taxeer ik, dat de kevers een oppervlakte van 4 à 5 m^2 beslaan, zoodat hun aantal dus op 280.000 tot 350.000 ergo op circa 300.000 individuen geschat kan worden.

Een aantal kevers werd door mij aan den dierkundige bij het Instituut voor Plantenziekten gezonden. De heer KALSHOVEN deelde mij mede, dat de kevers waarschijnlijk tot de Tenebrioniden behoorden en verzocht mij het geval te kieken, daar van dergelijke „keverassociaties” eigenlijk niets bekend was ¹⁾. De onder moeilijke omstandigheden genomen foto's zijn weliswaar niet bijzonder fraai, doch de reproductie ervan zal toch wel een duidelijk beeld geven van het merkwaardige geval.

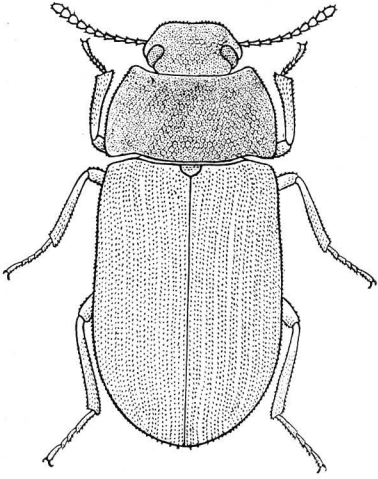

Fig. 4. Eén der exemplaren $7\frac{1}{2} \times$ vergroot. (Geteekend door KADIS.)

Men vraagt zich af, wat deze enorme keverschaar, die niet eet, niet paart en welhaast volkomen inert is, daar weken lang op die boomen doet? Het is niet aan te nemen, dat ze er 's nachts op uittrekken, want dan zou men toch veranderingen in de constellatie waar moeten nemen, hetgeen geenszins het geval is. In den omtrek en vorm der plakaten valt niet de minste verandering waar te nemen, terwijl ook andere, in de nabijheid staande boomen, niet opgezocht worden.

Wie schept er licht in dit duister natuurmysterie?

Madioen, Maart 1928.

F. J. A

¹⁾ KONINGSBERGER schrijft in „Java, zoölogisch en biologisch” op bldz. 536; „De eigenlijke Tenebrionidae zijn in de eerste plaats vertegenwoordigd door de groote dofwarte *Nyctobates*-soorten *impressa* en *valgus*, die men dikwijls in troepen bij elkaar aantreft:.....

PHAJUS TANKERVILLIAE BL.

In zijn bekend werk: *Die Orchideen von Java* (1905) vermeldt J. J. SMITH aan het eind van de beschrijving van *Phajus Tankervilliae*, op bldz. 196: „Bei allen von mir gesehenen Exemplaren fand Selbstbefruchtung statt.” En ook in een artikel over zelfbevruchting bij orchideeën, dat in het Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch Indië zal verschijnen, schrijft genoemde auteur: „Ik heb nooit een exemplaar van *Phajus Tankervilliae* van Java gezien, waarbij geen zelfbevruchting plaats vond en in verreweg de meeste gevallen was het ontbreken van het rostellum de oorzaak. De bevruchting heeft reeds in den knop plaats, tengevolge waarvan de bloemen zich niet flink openen en de kleur flets is; zij maken reeds bij het opengaan den indruk van verwelkte bloemen. En toch is deze soort een der mooiste Indische orchideeën, zooals bewezen wordt door Sumatraansche exemplaren, waarvan ik er zag met wijd geopende, schitterend gekleurde bloemen met een goed ontwikkeld rostellum. Mijn Sumatraansch exemplaar zette meermalen vrucht na bezoek van houtbijen. Eens heb ik de zaden uitgezaaid en verkreeg een groot aantal zaailingen, die nagenoeg alle normale bloemen voortbrachten; slechts bij één der onderzochte planten bleken de bloemen geen rostellum te bezitten.”